

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Bir Hikâye Anlatıcılığı Biçimi Olarak Çizgi Filmlerin Güçlendirme Yaklaşımı ile Analizi

Analysis of Cartoons as a Form of Storytelling with Empowerment Approach

Gökşen Sena SOYDEMİR¹, Fulya AKGÜL GÖK²

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, gssoydemir@ankara.edu.tr
ORCID: 0009-0007-5471-7882

² Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, fullyagok@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3657-8704

Başvuru: 20.09.2023
Kabul: 27.09.2024

Atıf: Soydemir, G. S. ve Akgül Gök, F. (2024). Bir hikaye anlatıcılığı biçimi olarak çizgi filmlerin güçlendirme yaklaşımı ile analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35 (4), 581-604.
DOI: 10.33417/ tsh.1363710

ÖZ

Hikâye anlatıcılığı, insanlık kadar eski bir anlatım geleneğidir ve teknolojik gelişmelerle birlikte biçimsel değişikliklere uğramıştır. Çizgi filmlerin senaryolarından bağımsız düşünülemez olması, onları bir hikâye anlatım biçimi olarak ele almayı mümkün kılmaktadır. Çizgi filmlerin verdikleri mesajlar; olumlu ve olumsuz biçimlerde çocukların dil, sosyal ve bilişsel gelişimleri üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle çizgi filmleri güçlendirme yaklaşımıyla ele almak oldukça önemlidir. Bu bağlamda araştırmanın amacı; çizgi filmlerdeki güç düzeylerinin ve güç türlerinin belirlenmesi ile güçlendirme yaklaşımının sembolizasyonu ile çocuk refahı alanında kullanılacak bir hikâyenin geliştirilmesidir. Araştırmada amaçsal örneklem yoluyla belirlenen Disney ve Pixar yapımı, IMDB puanı yedi ve üzeri olan altı çizgi film; içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Böylece, filmlerin temasındaki ve dilindeki anlamlar keşfedilmiştir. Araştırmanın sonucunda çizgi filmlerde en çok kişisel düzey güç ile özen gelen güç türüne ilişkin mesajların verildiği görülmüştür. Yapısal güç düzeyinin, çizgi filmlerde en az ele alınan güç unsuru olduğu belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Hikâye Anlatıcılığı, Çizgi Filmler, Güçlendirme Yaklaşımı

ABSTRACT

Storytelling is a narrative tradition as old as humanity and has undergone formal changes along with technological developments. The fact that cartoons cannot be considered independently of their scenarios makes it possible to consider them as a form of storytelling. The messages given by cartoons; It affects children's language, social and cognitive development in positive and negative ways. Therefore, it is very important to approach cartoons with an empowering approach. In this context, the aim of the research is; The aim is to determine the power levels and types of power in cartoons and to develop a story that can be used in the field of child welfare by symbolizing the empowerment approach. In the research, six cartoons produced by Disney and Pixar, with an IMDB score of seven and above, were determined through purposive sampling; It was analyzed by content analysis method. Thus, the meanings in the theme and language of the films were discovered. As a result of the research, it was seen that messages related to personal level power and inherent power were mostly given in cartoons. It has been determined that the structural power level is the least addressed power element in cartoons.

Keywords: Storytelling, Cartoons, Empowerment Approach

GİRİŞ

İnsanın sosyal bir canlı olması, diğer kişilerle kurduğu ilişkilerde anlaşılma gereksinimi içinde olduğuna işaret etmektedir. İnsanın duygu ve düşüncelerini diğer insanlara aktarmak istemesi, anlatmak ve dinlemek ihtiyacını doğurmuştur (Çokluk ve Ökmen, 2020). Bu noktada, hikâye anlatıcılığını, sosyal etkileşimlerden doğan anlaşılma gereksinimini giderme çabası ve bu çabanın sosyal etkileşimlerdeki bir izdüşümü olarak ele almak mümkün olabilir.

Hikâye anlatıcılığının zamansız bir niteliğine işaret eden Anderson (2010), hikâye anlatıcılığının bir olayın/olaylar dizisinin bir topluluğa sözler ve/veya fiziksel hareketlerle anlatmak olduğunu ifade etmektedir. İnsanoğlunun ilk çağlarda mağaralara bir hikâye anlatma aracı olarak sembol, işaret ve figürleri resmetmesi (Zengin, 2021), Anderson'un ifade ettiği hikâye anlatıcılığının eskimeyen niteliğini örneklemektedir. Bu zamansız anlatım, pek çok formda vücut bulabilir. Bu bağlamda, hikâye anlatıcılığının şu biçimlerinin ele alınması gerekmektedir: Sözlü hikâye anlatıcılığı, görsel hikâye anlatıcılığı ve transmedya hikâye anlatıcılığı.

Hikâye anlatıcılığının sözlü kültür döneminde, dinleyici ve anlatıcı arasında şekillenen ve yüz yüze gerçekleştirilen iletişim biçimi çoğunlukla hikâye anlatıcıları aracılığıyla sağlanmış; hikâyeler diyaloglar, hareketler, taklitler ve soru-cevaplar aracılığıyla nesilden nesile aktarılmıştır (Çokluk ve Ökmen, 2020; İspir ve Bilginer Kucur, 2021).

Tarihsel akış göz önüne alındığında sözlü dönemden sonra yazılı dönem hikâye anlatıcılığının ortaya koyulması gerekmektedir. Ong'ca "kulağın göze teslimi" olarak nitelendirilen yazılı dönem hikâye anlatıcılığında, anlatıların yazıyla aktarılması ve dinleyicinin okuyucuya dönüşümüyle anlatıcı ve dinleyici arasındaki etkileşim, yazılı doküman üzerinde şekillenmekte ve okuyucunun zihninde tek yönlü olarak gerçekleşmektedir (Savcı, 2015; İspir ve Bilginer Kucur, 2021).

Zaman içerisindeki gelişmelerle birlikte teknolojinin ve medyanın, hikâye anlatıcılığının biçimsel değişimlerinde etkili bir faktör olduğu göze çarpmaktadır. Mağara çizimleri ve hiyerogliflerden yola çıkarak tarihteki ilk hikayelerin görsellerle anlatıldığını belirten Gökçen (2020), görsel hikâye anlatıcılığını bir hikâyenin görsel öğeler kullanılarak hedef kitleye anlatılması olarak tanımlamaktadır. Bu noktada, bir diğer anlatım olan dijital hikâye anlatıcılığının ise "görüntüler, metinler, video klipler, animasyon ve müzik gibi dijital eserlerin bilgisayar tabanlı bir yöntemin kullanılarak birleştirilmesiyle oluşturulan kısa film" olduğu belirtilmektedir (Robin ve McNeil, 2019).

2000'lerin başlarında transmedya hikâye anlatımı kavramını literatüre kazandıran Jenkins, bu anlatımı, bir öykünün film, televizyon, roman ve çizgi romanlarla genişlemesi ve benzeri araçlarla keşfedilmesi veya bir eğlence parkında deneyimlenmesi olarak ifade etmektedir (Akgül ve Hekimoğlu Toprak, 2021). Pokemon ve Harry Potter evrenleriyle örnekendirilen bu anlatımın özellikleri; duylara hitap etmesi, tecrübeye dayanması, anlatılan hikâyelerin sadece bir evrene hizmet etmesidir (Akgül ve Hekimoğlu Toprak, 2021; Tokgöz Şahoğlu ve Polat, 2018; Elveren Arı ve Gürses Köse, 2021; İspir ve Bilginer Kucur, 2021).

Bu bağlamda sinema ve hikâye anlatıcılığı ilişkisi önemli bir bağlamı sunmaktadır. Seyirlik bir eğlence aracı olarak doğan sinema zamanla hikâye anlatma sanatına dönüşmüştür (Buyan, 2007). Bu noktada, filmler senaryolarından ayrı düşünülebilecek anlatılar değildir. Taş Alicenap (2019), giriş, gelişme ve sonuç bölümlerini içeren hikâye anlatım kurallarının filmlerde de geçerli olduğunu belirtmektedir. Hikâye anlatıcılığı ve çizgi film kesişiminde duran yapımlar yaratan Disney; çizgi romanlar, kısa çizgi filmler ve bir tema parkında transmedya hikâye dünyası yaratmaktadır (Freeman, 2017). Bu bağlamda, çizgi filmler bir hikâye anlatım biçimi olarak ele alınabilmektedir.

Çizgi filmlerdeki temalar ve verilen mesajların, çocuklar üzerinde olumlu ve olumsuz çeşitli etkileri vardır. Çizgi filmler çocukların, konuşma becerileri ve dil gelişimi, karakterlerin olumlu davranışlarını göstermeleriyle sosyal gelişimlerinin zenginleşmesini, neden-sonuç ilişkisi kurmalarını, problem durumlarına çözüm üretme becerilerini kazanmalarını, duygularını uygun yollarla göstermelerini, sorumluluklarını yerine getirmelerini, kendine güvenmelerini, nezaket sözcükleri kullanmalarını ve önyargılarında azalmaları sağlamaktadır (Dalga, Zayımoğlu Öztürk ve Öztürk, 2021; Cengiz, İlçi Küsmüş ve Ramazan, 2020).

Çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri ise, çocukların soru sormaması, açıklama isteyememesi ve itiraz edememesi nedeniyle yaşanan iletişim engelleri; düşünme, analiz etme, değerlendirme ve çıkarım yapma gibi zihinsel becerilerinin sınırlandırılması; uzun süre hareketsiz oturmaları; şiddet içeren öğeleri benimseyerek normalleştirilmeleri ve cinsiyetçi kalıp yargılara maruz kalmaları olarak ifade edilmektedir (Cengiz, İlçi Küsmüş ve Ramazan, 2020; Üstündağ ve Şenol, 2021; Muratoğlu Pehlivan, 2019).

Tüm bu etkiler göz önünde bulundurulduğunda müdahale süreçlerinde hikâye anlatıcılığının çeşitli formları kullanılarak bireyler güçlendirilebilir. Bu bağlamda, hikâyelerin sosyal hizmet müdahalelerindeki yeri ele alınmalıdır.

Masallar ve hikâyeler, sanatın sağaltıcı etkileri dolayısıyla danışmanlık gibi müdahale süreçlerinde farkındalık yaratması açısından oldukça değerli görülmektedir (Kabataş ve Duyan, 2021). Hikâyeler, bireylerle görüşmelerde birer metafor olarak kullanıldığında güçlendirici olabilmektedir. Metaforların yüzleştirici ve tehditkâr olmayan bir bağlamda kullanımı, müracaatçıların kendilerini ve sorunlarını fark ederek yeni çözümler geliştirmelerine katkı sunmaktadır (Lakoff ve Johnson, 1980, aktaran Kararımak ve Güloğlu, 2012).

Hikâye anlatıcılığının terapötik bağlamlarda kullanımına ilişkin olarak, sosyal hizmet uzmanlarının klinik çalışmalarında hikâye anlatıcılığını geçmiş ve günümüz deneyimler arasında bir köprü olarak kullanabileceğini ifade eden Dennis ve Minor (2019), hikâye anlatıcılığının yas sürecinde iyileşme olasılığını arttırabileceğini belirtmiştir.

Hikayeler, mikro düzey uygulamaların yanı sıra mezzo düzeyde de işlevsel olup ailelerle çalışırken kullanılan araçlar olarak da dikkat çekmektedir. Hikâyelere vurgu yapan öyküsel aile terapisinde, çeşitli teknikler kullanılarak danışanlar ve aileleri kendi özgün ve alternatif hikâyelerini

geliştirebilmeleri için güçlendirilmekte ve bunun sonucu olarak ailelerin kendilerine özgü seçenek ve yaşam stratejileri bulabilecekleri beklenmektedir (Gladding, 2015). Sosyal hizmet müdahale sürecinde öyküsel terapi modelinden yararlanılması ailelerin hayatlarına, deneyim ve hikâyelerine değer verebilmelerini, hikâyelerini yeniden yazabilmelerini ve mevcut örüntüleri içinde istisna olan durumları görebilmelerini sağlayabilir (Kabataş ve Duyan, 2021).

Chan ve Sage (2019), dijital hikâye anlatıcılığının sosyal hizmet uygulamalarında kullanılmasının müracaatçının içgörü kazanmasını desteklediğini, güçlendirme ve sosyal adaleti sağlama hedefleri için işlevsel olduğunu, dijital hikâyelerin paylaşılması ile mikro ve makro düzey uygulamalar arasındaki boşluğun kapandığını belirtmektedir.

Hikâye anlatıcılığı ve sosyal hizmet uygulamaları arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bu bilgiler, çalışmanın odağının güçlenme yaklaşımı olarak belirlenmesinde etkili olmuştur. Sosyal hizmet mesleği; birey, grup ve toplumların yapabilirliklerini ve kaynaklarını arttırmayı amaçlamaktadır. Güçlendirme yaklaşımı, bu bağlamda sosyal hizmetin bilgi ve beceri temeli içerisinde önemli bir yere sahiptir.

1960 ve 1970'li yıllarda, Amerika'da mevcut klinik sosyal hizmet modelleri değişim yaratmak yerine sorunlara odaklandıkları için eleştirilmekteydi (Solomon, 1987). Bu noktada, medikal modele tepki olarak doğan güçlendirme yaklaşımı, 1990larda uygulanmaya başlanmış ve Türkiye'de güçlendirme çalışmalarının gündeme gelmesi 2000'li yılları bulmuştur (Erbay, 2019).

Güçlendirme yaklaşımına kavramsal bir anlayış getirebilmek için öncelikle güç, güçsüzlük ve güçlendirme bağlamlarına değinilmelidir. Çeşitli konumlara sahip ve bağlamsal, çok yönlü, kompleks ve dinamik bir nitelik taşıyan güç; istenilen sonuçları elde etmek için bireyin etkili bir şekilde eyleme geçebilme yeteneğini kapsamaktadır (Cankurtaran, Akoğlu ve Sakarya, 2020; Akgül Gök, 2018). Güçsüzlük ise temel olarak, yaşadığı toplum tarafından türlü sebeplerle üretilen baskıya maruz kalan kişilerin deneyimlediği bir durumdur (Cankurtaran, Akoğlu ve Sakarya, 2020). Son olarak bir kavram olarak güçlendirme ise şu şekilde tanımlanmaktadır: "Bireyler, gruplar ve / veya toplulukların kendi koşullarının kontrolünü eline alma, iktidarını kullanma ve hedeflerine ulaşma kapasitesi ile bireysel ve kolektif olarak yaşam kalitelerini azami düzeye getirebilmek için kendilerine ve diğerlerine yardım edebildikleri süreçler"dir (Adams, 2008, aktaran Teater, 2015). Kavram olarak güçlendirme, bireyler ve hayatın gerçekleri arasındaki ilişkileri kurmaya yönelik bir bakış açısı sağlarken; süreç olarak güçlendirme, kişinin içinde bulunulan çevre ile kişiyi çevreleyen şartlar üzerinde bireylerin egemen bir konumda bulunmasıdır (Erbay, 2019).

Güçlendirmenin kişisel, kişilerarası ve sosyopolitik olmak üzere üç alt boyutu olduğunu ifade eden Gutierrez (1994), birey, aile ve toplumun gelişebilmesi için bu güç unsurlarının önemine işaret etmektedir. Kişisel güç; insanların tamamen kendisi ve kendisini nasıl algıladığı ile ilgili olup insanların kendilerini yetkin, yaşamları üzerinde kontrol duygusuna ve özsaygıya sahip bireyler

olarak görmeleridir (Duyan, 2012). Dodd ve Gutierrez (1990) kişisel gücü öz-yeterlik kavramıyla ilişkilendirerek ele alıp kişisel olarak güçlü olan ve olmayan bireylere dair şunu ifade etmektedir: “Kişisel olarak güçlü bireyler kendi dünyalarıyla aktif olarak ilgilenirler. Hem istediklerini nasıl elde edeceklerini hem de kendi çıkarlarına destek olacak şekilde başkalarını nasıl etkileyeceklerini bilirler. Diğer yandan, kişisel olarak güçsüz bireyler zorlayıcı etkinliklerden kaçınırlar ve zorluklarla karşılaştıklarında ya ne istediklerini bilmediklerinden ya da kendi çıkarlarına destek olacak şekilde diğerlerini etkileyemediklerinden kolayca vazgeçerler.” Kişilerarası güç; insanların diğer insanlarla girmiş olduğu etkileşim ve ilişkilerindeki statü bağlamında önemli bir unsur olup karşılıklı bağlılık, etkileme gücü, ortaklık, sosyal destek ve saygın bir statü (tanınma) ile ilişkilidir. Son olarak sosyo-politik güç ise vatandaşlık hakları, kaynakların kontrolü, olanaklara erişme ve sosyal adalet ile ilintili olup insanların toplumsal kaynaklara ulaşabilmeleri ve sosyal işlevselliklerini sürdürebilmeleridir. Thompson (2016b) da benzer şekilde güç düzeylerini şöyle ifade etmiştir: Kişisel düzeyde güç; güven geliştirmeye, benlik saygısını ve becerileri arttırmaya vurgu yapmaktadır. Kültürel düzey kalıp yargılarla mücadele etmek gibi baskı ve ayrımcılığı içeren anlam çerçevelerini zayıflatmaktır. Son olarak yapısal düzey ise daha geniş sosyal ve politik sorunlarla ilgili olan konulara işaret etmektedir.

Güç türleri ise şöyle ele alınmaktadır (Thompson, 2016a): “Yapabilme gücü, insanların amaçlarına ulaşma yetenekleriyle ilgilidir ve bir engeli fark edip onu aşmayı içerir. Gücü baskı olarak kullanma; eşitsiz güç ilişkileri ve baskının kullanımı demektir. İşbirliğine dayalı güç kolektif bir yaklaşımla birlikte çalışmak demekken özden gelen güç ise kişisel ve içsel kaynaklara işaret eder.”

Güçlendirme yaklaşımına ilişkin ele alınması gereken bir diğer bağlamın yaklaşımın önermeleri olduğu düşünülmektedir. Güçler perspektifinin temel aldığı varsayımlar şunlardır (Saleebey, 1997, aktaran Duyan, 2012):

- Her birey, grup, aile ve toplumun güçleri vardır.
- Travma, istismar, hastalık ve bunlarla mücadele etme örseleyicidir; ancak bunlar birer meydan okuma ve fırsat kaynağı da olabilir.
- Büyüme ve değişme kapasitesinin üst sınırlarının bilinmediğini varsayarak bireylerin, grupların ve toplumun emelleri ciddi bir şekilde dikkate alınmalıdır.
- Müracaatçılara en iyi hizmet, onlarla iş birliği yapılarak verilebilir.
- Her çevre kaynaklarla doludur.

Güçlenme noktasında hikâye anlatıcılığını toplum gelişimi bağlamında ele alan Prasetyo (2017), bir toplumun üyeleri arasındaki bilgi akışı engellerini değiştirmek için güçlü bir yol olan hikâye anlatıcılığının toplumsal gelişim süreçlerinde kullanılmasının; insanların düşünme, hissetme ve dünyayla etkileşim kurma biçimlerini şekillendirdiğini, görüşlerini ifade edilebildiği fırsatlar yarattığını, güven inşa ettiğini, farklı durumlarla başa çıkmayı öğrettiğini belirtmektedir. Bunun yanı sıra hikâye anlatıcılığı sadece sosyal hizmet uygulaması için değil sosyal hizmet eğitimi için de önemli bir perspektif sunmaktadır. Sosyal hizmet öğrencileri için uygulama simülasyonu olarak kullanılmak üzere geliştirilen danışan merkezli web tabanlı dijital hikâye anlatıcılığı vakaları; öğrencilerin sorun

çözme, önceliklendirme ve öz yönetim gibi sahip olmaları gereken yetkinlik alanlarına fayda sağlamaktadır (Goldingay, Epstein ve Taylor, 2018).

Sonuç olarak, hikâye anlatıcılığı etkileyici bir iletişim aracıdır ve sosyal hizmet uygulamaları için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Giriş, gelişme ve sonuçtan oluşan bir yapıya sahip olan ve karakterlerin gelişimini yansıtan çizgi filmler, genellikle ilgi çekici hikâyeler anlatmaktadır. Bu bağlamda, sosyal hizmetin sosyal etkileşimlere yaptığı vurgu ve sosyal hizmetin bilgi birikimi göz önüne alındığında, güçlenmeyi etkileşimlerle ele alan ve güçlü kaynaklarla dolu bir çevreyi kurgulayan çizgi filmlerin varlığı önemli görülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Böylece, filmlerin temasındaki ve dilindeki anlamların keşfedilme imkânı bulunmaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan içerik analizi; nesnel, ölçülebilir ve doğrulanabilir bilgiye ulaşmak amacıyla doküman, metin, evrak ve temaların içeriklerini analiz etmeyi ifade eden metodolojidir (Metin ve Ünal, 2022). Çalışmada temalar ise güç düzeyleri ile güç türleri göz önüne alınarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Disney ve Pixar yapımı animasyon filmler oluşturmaktadır. Disney ve Pixar yapımı animasyonların seçiminde, bu yapımların hikâye anlatıcılığı geleneğini benimsemiş olmaları etkilidir. Amaçsal örneklem yönteminden ölçüt örneklem yöntemiyle seçilen filmlerin transmedya hikâye anlatıcılığına örnek olmasına ve araştırmanın amacının anlaşılmasındaki işlevselliklerine dikkat edilmiştir. Bununla birlikte, çizgi filmlerin IMDB puanlarının yedi ve üzeri olması örneklem seçiminde bir kriter olarak belirlenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan filmler, varsa hikâyenin genişletildiği diğer evrenler ve IMDB puanları şöyledir:

Coco filmindeki evren "Coco Şarkıları Konseri" müzikali ile zenginleştirilmiştir ve IMDB puanı 8.4'tür.

Kırmızı filminin IMDB puanı 7'dir.

Luca filmindeki evren "Sevgiler Alberto" kısa filmi ile genişletilmiştir ve IMDB puanı 7.4'tür.

Ratatuy filmindeki evren "Arkadaşınız Fare" ile zenginleştirilmiş ve IMDB puanı 8.1'dir.

Ters Yüz filmindeki evren "Riley'in İlk Buluşması" ile genişletilmiş ve IMDB puanı 8.1'dir.

Soul filmindeki evren "22, Dünyaya Karşı" ile zenginleştirilmiş ve IMDB puanı 8'dir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında filmlerin orijinal olduğundan emin olunabilmesi için çizgi filmlere Disney+ platformu üzerinden ulaşılmıştır. Amaçsal örnekleme ile belirlenen çalışma grubunda ifade edilen ölçütler bağlamında belirlenen çizgi filmlerden güç unsurları ve türlerine ilişkin unsurlar elde edilmeye ve anlaşılmaya çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Veri analizinde, içerik analizi yöntemi kullanılmış ve Atlas.ti programının web sürümünden yararlanılmıştır.

Amaçsal örnekleme doğrultusunda filmler belirlenmiştir. Belirlenen filmler birden fazla kez izlenmiş ve temalar belirlenmiştir.

Geçerlik ve Güvenilirlik

Nitel araştırmaların güvenilirliği inandırıcılık, özgünlük, aktarılabirlik, güvenilebilirlik ve onaylanabilirlik terimleri ile ifade edilirken geçerlik ise bulguların doğruluğunun değerlendirilmesi olarak belirtilmektedir (Lincoln ve Guba, 1985; Creswell, 2023).

Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği kapsamında çizgi filmlerde yer alan güç unsurlarına işaret eden sahnelerin dakikalarına yer verilmiştir. Amaçlı örnekleme yoluyla belirlenen birden fazla filmin analiz edilmesi, araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği için oldukça önemlidir.

BULGULAR

Çizgi filmlerdeki güç düzeylerinin ve güç türlerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, çalışmanın amacına uygun olarak izlenen film içeriklerinin analizi sonucunda temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Bu bağlamda “duygular”, “beceriler”, “tutumlar”, “takım çalışması”, “sosyal ilişkiler” ve “sosyal hiyerarşi” olmak üzere altı tema ve “sosyal ilişkiler” teması altında “aile sistemi” ve “arkadaşlık sistemi” olmak üzere iki alt tema yer almaktadır. Kişisel düzey güç unsurları duygular, beceriler ve tutumlar temalarını; kişilerarası güç unsurları takım çalışması ve sosyal ilişkiler temasını; sosyo-politik güç unsurları sosyal hiyerarşi temasını kapsamaktadır.

1. Duygular

Duygu düzenleme; bireysel amaçların gerçekleştirebilmesi amacıyla duygusal tepkilerin kontrol edilmesi, izlenmesi, değerlendirilmesi ve değiştirilmesi için kullanılan stratejilerdir (Işık ve Turan; 2015).

Coco filminde Hector, heyecanını kontrol edebilmesi için Miguel'e bedenini hareket ettirmeyi ve bağırmasını gösterir. 51.14'üncü dakikada sahneye çıkan Miguel'in nefes egzersizi yaptığını ve bağırıldığını görürüz. 59.50'nci dakikada ise Ernesto'nun partisine gittiğinde kendisini fark ettirmek için yüksek bir yere çıkarak şarkı söylemeye karar verdiğinde heyecanını dizginlemek için öğrenmiş olduğu beceriyi tekrar ettiği görülmektedir. Duygularını yönetmeye ilişkin bir beceriyi öğrenmesi ve sistem içerisinde gezinmesine izin vermesi, kişisel düzeyde güç unsurlarına vurgu yapmaktadır.

Luca filminde 15.40 – 16.21 dakikaları arasında Alberto ve Luca birlikte Vespa yaparlar. Filmin ilerleyen bölümünde Vespa'yı rampa aşağı sürerler ve Vespa'nın her parçalara ayrılışında birlikte onarırlar. Vespa'ya birlikte binmeye karar verdiklerinde Luca korkar ve vazgeçer. 19.58-20.29 dakika aralarında geçen diyalogda Alberto, Luca'ya şöyle söyler: *“Hey, hey, hey! Sorununu anladım. Senin kafanda Bruno var... Bazen bana da geliyor. Alberto yapamazsın, Alberto öleceksin, Alberto onu ağzına sokma. Luca çok basit. Şapşal Bruno'yu dinlemeyeceksin... (Luca'nın adı neden Bruno diye sorması üzerine) Ne biliyim bir önemi yok. Onu sustur. De ki: Silenzio Bruno!”* 20.46; 27.05; 28.37; 36.24; 49.41; 1.08.45 dakikalarında görüldüğü üzere Luca korktuğu veya yapamayacağını düşündüğü zamanlarda veya bir düşüncenin saçma olduğunu düşündükleri anlarda bazen Alberto bazen Luca tarafından “Silenzio Bruno!” bir mantra olarak tekrarlanır. Bu anlatılar bağlamında ortak

bir amaç için birlikte çalışma doğrultusunda iş birliğine dayalı güç türü ve duyguları kontrol noktasında kişisel düzeyde güç unsuruna atıfta bulunulabilir.

Kırmızı filminde 18.50-19.31 dakikaları arasında Mei'nin, yatağına uzanıp derin nefes aldığı ve sakin olduğunu sürekli olarak kendi kendine tekrarlayarak sakinleştiği görülür. Mei, kendini sakinleştirmeyi başardıkça eski haline döner. Bununla birlikte bedensel bir değişim yaşar ve saçları kızıla döner. Bu anlatı, kişisel düzeyde güç bağlamında duyguları kontrol edebilmenin birey için son derece önemli olduğunu vurgular.

Kırmızı filminin 36.06-37.34 dakikaları arasında Mei'nin anne ve babası, konsere gitmek isteyen Mei'nin duygularını ne kadar kontrol edebildiğini görmek için çölleşme, üzgün orangutan, heceleme yarışmasında ikinci oluşuna dair fotoğraflar gösterir ve yavru kediler getirirler. Mei, arkadaşlarının "Denemen de çok önemliydi.", "Sen elinden geleni yaptın." ve "Sen gönlümüzde birincisin" dediklerini hayal edip derin bir nefes alıp vererek ve ona arkadaş grubunun sarıldığını hayal ederek duygularını düzenlemeyi başarır. Bu bağlamda özden gelen güç ile kişisel düzeyde güç unsurlarına vurgu yapıldığı görülmektedir. Ayrıca arkadaşlar ile kurulan ilişki kişilerarası ilişki düzeyine işaret etmektedir.

Ters Yüz filminde Üzüntü anılara dokunmaktan kendisini alamamaktadır ve dokununca anıların rengi değişerek mavi olmaktadır. Bu durumdan dolayı özür dileyip, kendisini olumsuz sıfatlarla tanımlarken 13.53'üncü dakikada Neşe "Sürekli tersliklere odaklanmamalısın. Her şeyi düzeltmenin bir yolu vardır ve eğlenmenin de" der. Neşe, Üzüntü'nün eğlenebilmesi için Riley'in arkadaşıyla gülme krizine girdiği ve yağmurlu bir havada dışarda oldukları zamandan örnek verir. Bakış açılarının farklılığı nedeniyle bu, Üzüntü için işlevsel bir yol değildir ve ağlamaya başlar. Neşe neden ağladığını sorduğunda, Üzüntü "Ağlamak beni sakinleştiriyor ve sorunların ağırlığını aşmamı sağlıyor." diyerek yanıtlar. Bu örneklerden hareket ederek kişisel düzeyde güç unsurlarının kimi zaman bireyden bireye farklılık gösterebileceği söylenebilir.

Soul filminde Joe ve 22 kulübe gitmek için hazırlanırken müziği bıraktığını söylemek üzere Connie Joe'nin evine gelir. Müziği ve okulu anlamsız bulması ile 22, Connie ile bir ortaklık duygusu geliştirir. Böylece merdivenlerde oturup sohbet ederler. 47.37-48.30 dakikaları arasındaki sahnede Connie "Biliyor musunuz Bay J, dün bir parça üzerinde çalışıyordum. Dinleyin bakalım, gerçekten bırakmalı mıyım? Olur mu?" der. Connie'yi dinleyen 22, Connie'nin çalmayı çok sevmesinden etkilenir. Filmin 48.59'uncü dakikasında 22, Joe'ye şöyle der: "Birkaç şey denemek istiyorum. Bilmiyorum... Bazı şeyler... Sen seminerinde olduğu kadar sıkıcı değilsin. Connie burada sevdiği bir şey buluyorsa belki ben de bulurum." Bu etkileşim 22'nin hayatında anlam ve yön bulabilmesi için bir itki olur ve bu durum aslında özden gelen güce işaret eder. Ayrıca bu örneklerde kişilerarası güç unsurları da görülmektedir.

Soul filminin ilerleyen kısmında Joe güvenceli bir yaşam sunmadığı için müzisyen olmasına karşı gelen annesinin yardımına ihtiyaç duyar ve yanına gider. Filmin 1.02.41'inci dakikasında Joe her zaman yaptığının aksine kaçmadan annesine "Anne biliyorum zor zamanlarımız oldu ama haklısın.

Doğru sana karşı dürüst olamıyorum. Çünkü ben ne yaparsam yapayım hep karşısın... Sonunda hayatımın konserine çıkacağım ama sen üzgünsün...” der ve sözlerini “*Mesele kariyerim değil anne. Bu benim yaşama amacım. Eğer bugün ölecek olsam hayatımın hiçbir anlamı olmamasından korkuyorum.*” şeklinde sürdürür. Bu sahne Joe’nin amacına ulaşma yeteneğinin ve mücadelesinin bir göstergesidir. Bu bağlamda yapabilme gücüne işaret etmektedir. Sahne Joe’nin annesi ve teyzelerinin yardımı ile sahne alması için hazırlanması ile ilerler ve iş birliğine dayalı güç türüne de işaret eder.

2. Beceriler

Güçlendirme yaklaşımı “beceriler, kaynaklar ve başarıya odaklanan bir yaklaşım” olarak sosyal hizmet bilgi temeli içerisinde yer alır (Kırılıoğlu, 2019). Söz konusu beceriler iletişim becerileri, girişkenlik becerileri ve etkileme becerileri olarak örneklendirilmektedir (Thompson, 2016a).

Coco filminde gitar bulan Miguel, Atalar Diyarı’ndaki yarışmaya katılmaya karar verir. Bununla birlikte daha önce bir yarışmaya katılmamıştır ve kendisini heyecanlı hissetmektedir. Bunu duyan Hector onun yerine sahneye çıkmak isteyince filmin 49.38 dakikasında Miguel şöyle demektedir: “*Hayır bunu ben yapmalıyım... Oraya çıkıp bir şarkı çalamayacaksam o zaman kendime nasıl müzisyen derim... Amacım sadece de la Cruz’un rızasını almak değil, buna layık olduğumu da kanıtlamak istiyorum.*” Bu sahnede Miguel’in girişkenlik becerilerini ve benlik saygısını arttırmaya yönelik çabaları görülmektedir. Ayrıca “Atalar Diyarı”nda gitar bularak yarışmaya katılabilmesi gücün her çevrede bulunabileceğine ilişkin bir örnektir.

Kırmızı filminin 27.45-28.06 dakikaları arasında Mei, ailesindeki kadınlardan aldığı mirası annesinin şu sözleri ile öğrenir. “*Ona güçlü bir mistik canavara dönüşmek için duygularından yararlanma yeteneği verdiler. Haydutlardan kurtuldu. Köyünü korudu ve ailesini mahvolmaktan kurtardı. Sun Yee yeteneğini belli bir yaşa gelen kızlarına miras bıraktı.*” İçten gelen bir kaynak olan duygulardan yararlanma özden gelen güce ve engellerle baş edilme yapabilme gücüne işaret etmektedir.

Ratatuy filminin 2.12’nci dakikasında “*Çok gelişmiş koku ve tat duyularım var.*” diyerek kendisini tanıtan Remy 2.42’inci dakikada diğer bir farenin elindeki yiyecekteki fare zehrinin kokusunu alır ve onun bu yiyeceği yemesini engeller. 2.53’üncü dakikada Remy “*Birden babam beni işe yaramaz olarak görmemeye başladı. Yeteneğim yüzünden çok iyi hissediyordum...*” der. Bu doğrultuda özden gelen güç türü ile kişisel güç unsuru belirlenmiştir. Filmin 58.39 ‘üncü dakikasında Remy babasına “*Tek yaptığımız almak baba. Almaktan sıkıldım. Bir şeyler yapmak istiyorum. Bu dünyaya bir şeyler katmak istiyorum.*” der. Remy’nin “insan gibi konuşması” babasının dikkatini çeker ve onu fare zehirlerinin ve ölümlerinin olduğu yere götürür. 1.00.21-1.00.45 dakikaları arasında Remy ve babası arasında geçen diyalogda Remy “*Hayır baba, buna inanmıyorum. Yani dediğine göre bizim geleceğimiz sadece ve sadece bunlarla mı dolu yani?*” der. Babasından, “*İşler ne yazık ki böyle. Doğayı değiştiremezsin evlat*” yanıtını alan Remy şöyle der: “*Yanlış, doğa değişimdir baba. Buna bir etkimiz olabilir belki. Biz karar verince değişim zaten başlar.*” Bu anlatılarda, hayatın anlamını arama,

bazı kalıp yargıları sorgulama bağlamında özden gelen güç ve kontrol duygusu ile kişisel güç tespit edilmiştir.

Filmin 1.32.12-1.32.25 dakikaları arasında babasının Remy ve Linguini hakkında yanıldığını kabul etmesi üzerine Remy babasına *“İçimdeki iki parça arasında seçim yapamam ki”* der. Babası *“Ben yemekten söz etmiyorum, cesarettten söz ediyorum. Bu senin için önemli, değil mi?”* der ve Remy bunu başıyla onaylar. Böylece diğer fareler çağırılarak mutfakta birlikte çalışılır. Remy mutfaktaki yetkili olup diğer fareleri yönlendirir. Bu sahnede Remy'nin yetkin rolü kişisel güç düzeyine, hep birlikte çalışmaları iş birliğine dayalı güce ve Remy'nin tinselliği özden gelen güce işaret etmektedir.

Filminin ilerleyen sahnelerinde Remy, diğer fareler, Linguini ve Clotte birlikte çalışarak yemek eleştirmeni olan Ego'ya yemeği sunarlar ve Ego, şef olan Remy ile tanışır. Filmin 1.40.06'ncı dakikasında Ego değerlendirmesini şu sözlerle devam ettirir: *“...Geçmişte şef Guesto'nun ünlü 'Herkes yemek yapabilir' lafından hazzetmediğimi açıkça ortaya koymuştum. Ancak şimdi onun ne demek istediğini anlıyorum. Herkes büyük bir sanatçı olamaz ama büyük bir sanatçı her yerden çıkabilir...”* Bu değerlendirme gücün her çevrede bulunmasına işaret etmesi açısından önemlidir.

Ters Yüz filminde ise Bing Bong, Neşe ve Üzüntü'nün birlikte çalışarak Neşe ve Üzüntü'nün merkeze gitmelerini sağlamaya çalışmaları iş birliğine dayanan güce işaret etmektedir. Bu süreçte Riley'in hayali arkadaşı Bing Bong'un roketi zihin işçileri tarafından çöpe atılır. 48.37-49.30 dakikaları arasında geçen sahnede Üzüntü, Bing Bong'u dinler ve ağlayarak rahatlmasını sağlar. Neşe, Üzüntü'ye *“bunu nasıl yaptığını”* sorduğunda Üzüntü 49.33'üncü dakikasında şöyle cevap verir: *“Bilmiyorum ki. O çok üzgündü. Ben de onu dinleyip...”* Bu sahne iletişim becerilerinden kişisel güç unsuruna işaret etmektedir.

Soul filminin 5.58 – 8. 21 dakikaları arasında süren sahnede Williams ile birlikte sahne alabilmek için provaya gittiğinde eski öğrencisi Curley; Joe'yi tanıtır ve Joe, Williams ile birlikte çalmaya başlar. Joe, doğaçlama müziğe uyum sağlayıp kendini müziğe kaptırır ve diğerlerini etkilemeyi başarır. Böylece sahnede olabilecektir. Bu sahne kişisel beceri bağlamında kişisel güç düzeyine işaret eder. Aynı zamanda doğaçlamaya uyum gösterebilecek esnekliğe sahip olması özden gelen güç unsuruna işaret eder. Filmin ilerleyen sahnesinde Joe ve 22, Joe'nin hep gittiği berber olan arkadaşı Dez'e giderler. Joe'nun bedenindeki 22, Joe yerine berberdeki insanlarla sohbet etmektedir. Sahnenin 53. 49'uncü dakikasında *“Doğarken bir amacın olduğu söyleniyor ama ne olduğunu nasıl buluyorsun? Yanlış bir şey seçersem ne olacak?.. Saplanıp kalıyorsun.”* der ve böylece Dez kendi hayatından bahseder. Sahnenin devamında 22'nin Joe'nun arkadaşı Paul ile kurduğu iletişim, Joe'nun dikkatini çeker ve *“Az önce çok iyiydin. Paul ile nasıl anlaşacağını nereden bildin?”* diye sorar. 22, *“Bilmem içimden geleni yaptım...Cazlıyordum.”* diyerek cevap verir. Bu sahne 22 için hayatında bağlar aramaya devam etmesi anlamına gelen tinsellik bağlamında özden gelen güce ve iletişim becerisi olarak kişisel düzey güce işaret etmektedir. Joe için ise ilk kez etrafında olanlara dikkat etmesi ve iletişimle ilgili sorduğu soru, beceri geliştirme isteği anlamına gelip kişisel düzey güç unsuruna atıfta bulunmaktadır.

3. Tutumlar

Özgüven, benlik saygısı, kendine inanma ve risk alma isteği gibi bağlamlarla örneklendirilen ve kazanılabilir olan tutumlar; insanın herhangi bir kişi, konu, nesne, olay vb. karşısında sahip olduğu algılama biçimini ifade etmektedir (Thompson, 2016a; Temizkan ve Sallabaş, 2009).

Coco filminde Miguel meydanda büyük annesi ile yaşadıklarından sonra eve geldiğinde gitar çalarak Ernesto de la Cruz'un video kasetini izlerken Ernesto de la Cruz, filmin 13.46'ncı dakikasında *"Şansınız karşınıza çıkınca geçip gitmesine izin vermemelisiniz. Onu yakalamalısınız."* demektedir. Ayrıca 13.52'de geçen diyalogda raportör olduğu düşünülen kişinin *"Señor de la Cruz, şansınızı yakalamak için neler yapmanız gerekti?"* sorusuna karşılık sözlerini şu şekilde devam ettirmektedir: *"Elbette hayallerime inanmalıyım. Kimse bana hayallerimi vermeyecekti. Bu hayale kendi kendime ulaşmalıyım. Gerçekleştirmeliydim sıkıca tutup onu."* Bu sözler Miguel'i meydanda şarkı söylemek konusunda harekete geçirmiştir. Kişisel güç unsurlarının bulunduğu Ernesto'nun sözlerinden hayati üzerinde kontrol duygusuna sahip olduğu ve kendine inandığı görülmektedir.

Kırmızı filminde Mei, ritüel için odasında hazırlanırken babası, Mei ve arkadaşları "4-Town Operasyonu" düzenledikleri zaman çekilmiş kamera kayıtları ile gelir. Filmin 1.05.15'inci dakikasında *"İnsanların birçok yönü vardır Mei ve bazı yönleri daha karmaşıktır. Olay onu kötü yanlara itmek değil, ona yer açmak, onunla yaşamak. Mei, istersen onu sil ama o senin bir parçan ve beni güldürüyor"*. Babasının bu sözleri kendini kabul ile ilişkili olan özden gelen güç türüne işaret etmektedir. Güçlenme sürecinde Mei'nin kararında etkili olan bu sözler benlik saygısını arttırmaya ilişkin kişisel güç düzeyinde de alınmaktadır.

Başka bir sahnede Mei pandayı göndermekten vazgeçerek ritüelden kaçır ve konsere gider. Bu durum, annesinin içindeki pandayı dışarı çıkarır. Öfkeli devasa bir kızıl pandaya dönüşen Ming, Mei'yi bulmak için konsere gider. 1.15.58'inci dakikada annesinin Mei'yi eline alarak böyle bir çocuk olmadığını söylemesi üzerine, Mei *"Böyle bir çocuğum."* diyerek cevap verir. Bu esnada kızıl pandaya dönüşen Mei, annesinin elini ısırarak kendisini bırakmasını sağlar. Bu sahne Mei'nin kendini kabul etmesini ve risk almak zorunda kaldığında kendi benliğini savunmasını içeren özden gelen güce işaret etmektedir.

Film Mei'nin şu monoloğu ile sonlanır: *"Evet, doğru. Bazen eskiyi özleyorum ama hiçbir şey sonsuza dek aynı kalmaz. Hepimizin içinde bir canavar var. Hepimizin içinde sakar, gürültülü, tuhaf bir yan saklı aslında. Çoğumuz onu hiç göstermiyor. Ben gösterdim. Ya sen?"* Mei'nin benlik saygısına işaret eden bu sözlerinde kişisel güç düzeyi belirlenmiştir.

Ratatuy filminin 8.49'uncu dakikasında ise Remy ve kardeşi safran almak için evdelerken Remy televizyonda Gusteau'nun *"İyi yemek pişirmek için hayal edebilmeli, güçlü olmalısınız. Tıpkı benim gibi. Farklı şeyler denemelisiniz. Kimsenin geçmişinize bakıp da sınırlarınızı söylemesine izin vermeyin. Tek sınırınız kendi ruhunuz. Dediğim şey doğru. Herkes yemek yapabilir."* demesine kulak verir. Bu anlatılarda özden gelen güce ve yapabilme gücüne vurgu yapıldığı görülmektedir.

Filmin 57.58-58.12 dakikaları arasında Remy, babası ile ayrı düştükten sonraki ilk buluşmalarında babasının *“Koca dünyada tek başına olmak çok zordu, değil mi?”* sorusunu; *“Tabii ama ben artık çocuk falan değilim. Başımın çaresine bakabilirim. Üstelik hemen yakınlarda güzel bir yer buldum. Sık sız ziyarete gelirim sizi.”* şeklinde cevaplandırır. Bu sahne, kendine inanma bağlamında kişisel güce ve yapabilme gücüne işaret etmektedir. Filmin bir başka sahnesinde babası ve Remy arasında Remy'nin onlarla kalmaması nedeniyle bir tartışma yaşanır. 58.23 – 58.37 dakikaları arasındaki diyalog Remy'nin *“Sonsuza kadar kalacağımı sanmıyordun, değil mi? Yani, sonuçta tüm yavru kuşlar yuvadan ayrılır.”* Demesi ile başlar. Babası *“Biz kuş değiliz, biz fareyiz. Yuvalarımızdan asla ayrılmayız. Yuvamızı büyütürüz.”* der. Remy *“Belki ben farklı bir fareyimdir.”* şeklinde cevap verince babası *“Belki de sen bir fare değilsindir.”* der. Bunun üzerine Remy şöyle söyler: *“Belki de bu iyi bir şeydir.”* Bu bağlamda benlik saygısına işaret eden kişisel güç unsuru belirlenmiştir.

Aynı filmin 1.26.57'uncu dakikasında şef tarafından arabanın bagajına kitlenen Remy'ye, Remy'nin aslında hayal etmekte olduğu Gusteau şöyle der: *“Ya, demek pes ettik. Bir kafesteyiz, bir araba bagajında. Donmuş gıda sektöründe bir geleceği bekliyoruz.”* Remy'nin cevabı ise *“Hayır. Kafeste olan da benim, pes eden de benim. Sen özgürsün.”* olur. Gusteau onu şöyle yanıtlar: *“Sadece beni hayal ettiğin kadar özgürüm, senin gibi.”* Özgür olduğunu söyleyen aslında Remy'dir çünkü Gusteau'yu hayal ederek onu konuşturan odur. Bu anlatıda Remy'nin pes etmeyip hayatla kurduğu bağı güçlendirmeye yönelik bir mesaj alması, özden gelen güce işaret etmektedir. Sahnenin devamında 1.27.22'inci dakikada *“Babam için gerçek fare rolü yapıyorum. Linguini aracılığıyla da insan kılıfına bürünüyorum. Konuşacak biri olsun diye seni hayal ediyorum...Neden rol yapmam gereksin. İnsanları kandırmak istemiyorum.”* der ve Gusteau *“Rol yapmıyorsun.”* diyerek cevap verir. Bu bağlamda Remy aslında otantikliğini fark ederek özden gelen gücünü anlar.

Soul filminin ilk sahnesinde ise Joe, öğrencilerini çalıştırmaktadır. Öğrencilerinden Connie müziğe kendini kaptırır. Bu durum arkadaşlarınca gülünç bulunduğu Gardner *“Durun, ne gülüyorsunuz. Connie biraz kendini kaptırdı. Bu da iyi bir şey. Bakın, hatırlıyorum da çocukken babam beni bir gün jazz kulübüne götürdü. Gitmek istediğim son yerdi. Sonra adamı izledim...Sonra içindekileri tuşlara döktü sanki şarkı söyler gibi. Sonra bir baktım adeta sahneyi kaplayıverdi. Kendini müziğe kaptırmıştı. Artık içindeydi ve bizi de yanında götürüyordu. O an tek istediğim onun gibi çalmaktı. O zaman anladım çalmak için doğmuştum.”* diyerek kendi çocukluğundan bir anıyı paylaşmaktadır. Bu sahne Joe'nin hayatının yönünü belirlemesini içeren özden gelen güç unsuruna ve müzik yeteneğini göstermesi ile kişisel güç unsuruna işaret etmektedir. Başka bir sahnede Joe kuyuya düştükten sonra kendisini *“Öbür Dünya”ya* açılan bir kapının önünde bulur. 10.38-10.53 dakikaları arasında geçen sahnede karşılaştığı ruhlara *“Yo, yo, yo. Dinleyin. Bu gece sahnem var şimdi ölemem.”* der ve *“Şey bu konuda pek söz hakkın olduğunu sanmıyorum.”* cevabını alır. Joe, *“Evet, elbette var. Ben fırsatın ayağıma geldiği gün ölecek değilim, bunu çoktan hak ettim. Ben gidiyorum.”* der. Bu sahne Joe'nun hayatının kontrolünü elinde tutma ve otantikliği ile karşılaştığı engeli aşma motivasyonunu içermekte ve kişisel güç unsuruna vurgu yapmaktadır.

4. Sosyal İlişkiler

Sosyal destek kişilerin baş etme kaynaklarından birisi olarak güçlendirme yaklaşımı içerisinde dikkat çekmektedir (Cansız Kösesoy, 2022). Bu bağlamda sosyal ilişkiler teması konu içerisinde önemli bir bağlamı sunmakta ve aile ve arkadaşlık sistemleri olmak üzere iki alt temaya ayrılmaktadır.

4.1. Aile Sistemi

Coco filminde Ernesto de la Cruz'un gitarını çaldığı için "Atalar Diyarı"na giden Miguel'in, eve dönebilmesi için ailesinin onayını alması gerekmektedir. 30.29–31.48 dakikalari arasında süren sahnede Miguel, diğer ataları ve Mama Imelda arasında geçen diyalog önemli görülmektedir. Miguel; onay alabilmesi için "müzikten uzak durma" şartı koyan Mama Imelda'nın şartını kabul etmesiyle birlikte kendi dünyasına gider fakat Ernesto'nun gitarını yeniden eline alınca kendini tekrar Atalar Diyarı'nda, iki saniye önce bulunduğu odada bulur. Bu yüzden tekrar kendi dünyasına dönmek için onaya ihtiyaç duyan Miguel *"Papa Julio, rızanı almak istiyorum. Rosita teyze? Oscar? Felipe? Victoria teyze?"* diyerek tüm aile üyelerine sorar fakat kimse onay vermez ve sözü tekrar Mama Imelda alarak şartın yerine getirilmesi konusunda kesin bir tutum sergiler. Bu sahnede Mama Imelda'nın "güçlü konumda" olması ve ailedeki karar verme yetkisini elinde tutması, aile sistemi içerisinde ataerkil bir yapının varlığını göstermektedir.

Kırmızı filminde, konser alanında düşen Ming için bir ritüel düzenlenmesi gerekmektedir. 1.19.33'üncü dakikada başlayan sahnede Ming'i tek başına kaldırmaya çalışan Mei'ye teyzeleri ve anneannesi yardım eder. Mei'nin anneannesi Mei ile birlikte çalışırken diğer kızlarını da yardım etmeleri için harekete geçirmesi iş birliğine dayalı güce işaret etmektedir. Bu esnada Mei'nin teyzeleri ve anneannesi, Mei'nin arkadaşları ve 4-Town üyeleri şarkı söyler. Herkesin söylediği şarkı farklı olmakla birlikte uyumludur. Bu bağlamda özgünlüğe işaret eden bu sahnede özden gelen güç ortaya çıkmaktadır.

Ters Yüz filminde, eşyalarını kamyonun altına indirmek üzere anne ve babasının yanına gelen Riley, kamyonun geç bir tarihte geleceğini öğrenir ve böylece olumsuz anılar oluşmaya devam eder. Anne ve babası durumu tartışırken Neşe filmin 10.10'uncu dakikasında *"Harika bir fikrim var."* der ve Riley'in zihnine bir fikir yerleştirir. Böylece Riley, anne ve babası hep birlikte boş evde hokey oynarlar. Kişisel bir beceri olan hokey oynamak, kişisel güç düzeyine işaret etmekte; yaratıcılıkların kullanılması, özden gelen güç türünü ortaya çıkarmakta ve etkileşimler, kişilerarası güç düzeyine vurgu yapmaktadır. Filmin ilerleyen bölümünde Riley boş odasının zemininde yatarken annesi içeri girer ve kamyonun gelmesine ilişkin bilgileri Riley ile paylaşır. 17.36'ncü dakikasında annesi Riley'e şöyle söyler: *"Sana bir şey söylemek istiyorum canım. Teşekkür ederim. Yani bütün bu karmaşanın ortasında sen yine de neşeni kaybetmedin. Baban büyük bir baskı altında ama sen ve ben gülümsersek ona yardım etmiş oluruz. Onun için bunu yapabiliriz, değil mi?"* Böylece Neşe kumandanın başına gelir ve Riley'in annesini onaylamasını sağlar. Bu sahnede aile içi iletişimin önemine ve kişilerarası güç unsuruna işaret edilmektedir.

4.2. Arkadaşlık Sistemi

Luca filminde ilk kez dışarı çıktığında endişeyle derin nefes alan Luca'ya Alberto 10.15'inci dakikada "Nefes al" diyerek Luca'nın sakinleşmesini sağlar ve Luca ilk kez etrafına dikkat kesilir. Ertesi gün Luca tekrar yüzeye çıkar ve karada yüzer gibi hareket etmeye çalışır. 12.42-13.32 dakikaları arasında Alberto "Önce her şeyi sırayla birbirinin üstüne koyacaksın taşları dizer gibi. (Luca ayaklarının üzerinde durur) "Harika. Yani iyi, her neyse. Şimdi yürümek de aynı yüzmek gibidir...Dene bakıyorum." diyerek nasıl yürüyeceğini anlatır ve sahnenin ilerleyen kısımlarında Luca'nın yürümeyi öğrenmesini sağlar. Destekleyici bir arkadaşlık sisteminin üyesi olan Luca'nın becerileri öğrenmesi kişisel güç unsuru olarak belirlenmiştir. Filmin 21.37-21.43 dakikalarında Luca ve Alberto arasında şöyle bir diyalog geçer: Luca Alberto'ya "Hayatın benimkinden çok daha güzel ben hiçbir yere gitmem. Sadece hayal ederim." dediğinde Alberto "Buraya geldin ya." diyerek cevap verir. Luca ise, Alberto'yu "Senin sayende. Sen olmasan bunların hiçbirini göremezdim." diyerek yanıtlar. Bu bağlamda sosyal etkileşimin kişilerarası güç bağlamında son derece önemli olduğu görülmektedir. Filmin 1.14.06-1.16.59 dakikaları arasında Luca yarışta bisiklet sürerken yağmur yağmaya başlar. Bu yüzden bitiş çizgisine çok yakın bir yerde bir sundurmanın altında saklanır. Bu esnada Alberto elinde bir şemsiye ile Luca'ya doğru koşarken Ercole'nin onu itmesi ile düşer ve ıslanır. Bütün kasaba Alberto'nun "deniz canavarı" olduğunu öğrenir. Luca sundurmanın altından çıkar ve üzerine ağlar atılmış olan Alberto'yu bisiklete alarak denize doğru ilerler. Ercole elinde bir mızrakla onları kovalarken Guilia onlara yetişir ve "Elveda uğursuz haksızlık imparatorluğu" diyerek Ercole'yi düşürür. Bu esnada kendisi de düşer. Luca ve Alberto, Guilia'nın yardımına koşar. Alberto, Luca ve Guilia'nın birbirlerine yardım ettikleri bu sahnede iş birliğine dayalı güç türü ile yapabilme güç türü belirlenmiştir. Bununla birlikte Guilia'nın sözü toplumsal yapıyla ilgili olarak yapısal düzey güce işaret etmektedir.

Kırmızı filminde ise kızıl pandaya dönüşen Mei odasında yalnızdır ve bu esnada arkadaşları 4-Town konserini haber vermek üzere odasının penceresine gelir. Arkadaşları kızıl bir panda olmanın zorluğunu yaşayan Mei'ye destek olurlar (32.54–34.37 dakika). Bu kişilerarası güç düzeyi olarak belirlenmiştir. Bu sahnede arkadaşları Mei'nin regl olduğunu düşünmesi nedeniyle yanlarında ped getirmişlerdir ve pencerenin önünde Mei'ye herhangi bir ihtiyacının olup olmadığını sorarlar. Bu bağlam, ataerkil ağlarda üretilen söylemlerin zayıflatılması ile ilişkili olup kültürel düzeyde güce işaret etmektedir. Bir başka sahnede ailesi, Mei'nin duygularını kontrol edebilmesine rağmen konserde bunu başaramayacağına inanarak Mei'nin konsere gitmesine izin vermezler. Bu nedenle 43.00-45.12 dakikaları arasında Mei ve arkadaşları "4-Town Operasyonu" başlatarak ekip halinde çalışırlar. Bu sahne iş birliğine dayalı güce işaret etmektedir.

Soul filminde bir kedinin bedenine giren Joe ve Joe'nun bedenindeki 22, Joe'nun evine gider. Eve vardıklarında, Williams'ın yolda Joe'yi hastane kıyafetleri içinde görmesi nedeniyle başka birisiyle anlaşmış olduğunu haber vermek için arayan Curley, filmin 45.36'inci dakikasında "... Bak, benim okula gitmemin tek sebebi senin dersindi. Sana çok şey borçluyum. Bak, şöyle yapalım. Bir güzel temizlen,

jilet gibi bir takım giy ve erkenden kulübe gel...Karşısına mükemmel çıkmak için elinden geleni yap, tamam mı?" diyerek Joe'yi harekete geçirir. Bu bağlamda Curley'nin sözleri kendi esnekliğinden yola çıkarak kendisinden başka birine yardım etmeye çalışması demek olup özden gelen güç türüne işaret etmektedir. Aynı zamanda Joe'yi cesaretlendirerek birlikte çalışma çabası görüldüğü için iş birliğine dayalı güce vurgu yapmaktadır.

5. Takım Çalışması

Güçlendirme yaklaşımı bağlamında süreç iş birliği ile yönetilerek birey, aile ve toplulukların istenilen kazanımları elde etmesine dönük inanç esastır (Tavukçu ve Keleşoğlu, 2022). Böylesi bir iş birliği, çizgi filmlerde takım çalışması olarak görünülük kazanmaktadır.

Luca filminin ilerleyen bölümlerinde Alberto ve Luca, Giulia'nın ile takım olup Vespa alabilmek için yüzme, bisiklete binme ve makarna yemeden oluşan bir triatlona katılmak ister. Giulia önce tek başına yarışmak istese de 35.21-37.25 dakikaları arasında geçen sahnede Julia'nın bisikletinin tekeri taşta takılınca Alberto ve Luca'nın ona yardım etmesi ile başlayan süreç, takım kurulması ile sonlanır. 35.52'inci dakika Giulia, sürekli bisikletten düşen Luca'ya *"Önüne bak, yahu aşağı bakarsan düşersin"* diyerek bisikleti sürebilmesinde yardımcı olur. 37.19'uncu dakikada Giulia *"Sen ye, sen sür, ben de yüzeyim."* demesiyle birlikte bisiklet binme Luca'nın, makarna yemek Alberto'nun ve yüzme Giulia'nın görevi olacak şekilde iş bölümü yapılır. Bu bağlamda takım çalışmasının güçlenme sürecine etkisi görülmektedir. Filmin 43.14 – 44.44 dakikaları arasında Giulia'nın babası Massimo, Luca ve Alberto balığa çıkarlar. Massimo'nun bir kolunun olmaması Alberto'nun dikkatini çeker ve Massimo 44.20'inci dakikada *"Ben böyle dünyaya gelmişim."* diyerek açıklama yapar. 44.24'uncu dakikada Massimo ağı ağızına alıp diğer elindeki bıçakla keser. Massimo'nun az balık var söylemine karşılık, 44.32'inci dakikada Luca *"çünkü perili bir balık mezarlığının üstündeyiz de ondan"* der. 44.36'inci dakikada Alberto Luca'nın sözlerini şöyle devam ettir: *"Biz perili olmadığını biliyoruz. Balıklar öyle sanıyor. Günün bu saatinde balıkların çoğu şurada olur."* Böylece bir tekne dolusu balık tutarlar. Burada ortak bir amaç için birlikte çalışmanın ve takım çalışmasının güçlendirici etkisine vurgu vardır.

Ratatuy filminde Linguini ve Remy restoranda birlikte çalışacakları ilk iş günleri için restoranın önünde durup Remy'yi fark ettirmemenin bir yolunu ararlar. Linguini 34.42'inci dakikada Remy'e *"Hiçbirimiz bunu tek başına yapamayız. O yüzden beraber yapmalıyız. Tamam mı? Benimle misin?"* der. Remy jestleriyle bunu onaylar. İşte birlikte geçirdikleri ilk günde Remy, Linguini'yi ısırarak ve vücudunda koşturarak yönlendirmeye çalışınca Linguini 36.56'inci dakikada şöyle söyler. *"Öyle bir sistem kurmalıyız ki hem senin istediklerini yapabileyim hem de beni küçük bir fare şefin yönettiği belli olmasın...Aramızda iletişim kurmalıyız."* Bu noktada Remy Linguini'nin şef şapkasının altında, Linguini'nin saçlarını hareket ettirerek onun yemek yapmasına yardım eder. Bu iletişimin gelişmesi için bir sürü deneme yaparlar. Bu sahnede kolektif yaklaşımla birbirlerinin hedefleri için birbirlerine yardımcı olmaları bağlamında takım çalışmasının önemine vurgu vardır.

Ters Yüz filminde ise 20.15-21.27 dakikaları arasında Neşe okulun ilk gününe ilişkin yapmış olduğu planla bütün duygulara çeşitli görevler verir ve şöyle söyler: “Okulun ilk günü. Aşırı heyecanlıyım. Yeni planımı düşünmekten dün gece uyuyamadım. İşte geliyor! Korku, okulun ilk gününde olabilecek bütün olumsuzlukların bir listesini istiyorum... Tiksinti, Riley’in fark edilmesini sağla ama uyumlu da olsun... Neşe, buyurun benim. Sen kumandada duracaksın ve Riley’in mutlu olmasını sağlayacaksın... Öfke, gündüz düşlerini boşaltıyoruz. Okulda sıkıcı bir şeyler olursa diye yedek yük yükleyelim (düşünce trenine)...Üzüntü, senin için çok önemli bir görevim var... (Çember çizer) Bunun adı üzüntü çemberi. Senin görevin bütün üzüntü kaynaklarını bunun içinde tutmak.” Neşe’nin yetkin bir rolde olması ve kontrolü sağlaması kişisel güç düzeyine işaret etmektedir. Bununla birlikte Riley’in güzel bir gün geçirmesi ortak hedefi doğrultusunda birlikte çalışmaları takım çalışması bağlamında iş birliğine dayalı güce işaret eder.

6. Sosyal Hiyerarşi

Baskı, insanları baskın gruplar ile “altta yer alan gruplar” olarak bölen tahakküm ilişkilerini, belirli grupların kaynaklara erişimini engelleyerek, eyleyen özne olmalarının ketlenmesini ve kimliklerin ötekileştirilmesini içerir (Dominelli, 2021). Güçlendirme yaklaşımının baskı karşıtı bir nitelikte olması, çizgi filmlerdeki yapısal unsurların böyle bir tema altında ele alınmasını gerektirmektedir.

Luca filminde, Ercole’nin canavar dediği Luca ve Alberto’nun kim olduğunu sorması üzerine Massimo, 1.17.26’ıncı dakikada “Kim olduklarını biliyorum. Onlar Luca ve Alberto... Ve onlar şampiyon.” Ercole insan olmadıkları için şampiyon olamayacaklarını iddia etse de “teknik ve yasal olarak” yarış kazanırlar. 1.18.16’ıncı dakikada Alberto, Luca ve Guilia Ercole’nin elindeki zıpkını kırar. “İşte bitti. Korku imparatorluğu sonunda sona erdi.” Çizgi filmlerdeki bu anlatılar, sosyal ayrımlar ağı içerisinde güçlenmeye işaret eden yapısal düzeyde güce işaret etmektedir. Filmin 1.21.34-1.21.59’uncu dakikalarında okula gitmek üzere Portorosso’dan ayrılan Guilia’yı uğurlamak için tren garında, Alberto Luca’ya bir bilet uzatırken Vespa’yı sattığını söyler. Bu esnada ailesi gelerek okula gitmeyi çok isteyen Luca’ya okula gidebileceğini, her şeyi ayarladıklarını ve Guilia ile kalacağını söyler. Luca’nın okula gitmesi; sosyopolitik bir bağlamda sosyal ağ içindeki fırsatların bölüşümüne işaret etmesi nedeniyle yapısal düzeyde güce atıfta bulunmaktadır.

Kırmızı filminin 8.35-8.37 dakikaları arasında tapınağa gelen ziyaretçilere Mei’nin annesi “Bir tanrıyı onurlandırmak yerine biz atalarımıza hürmet gösteriyoruz.” der ve Mei söze girerek şöyle der: “Ve sadece erkek olanları değil.” Mei ve annesi ziyaretçileri uğurlar ve filmin 9.18’inci dakikasında annesi “Hadi, baban yemek yapıyor.” der. Bu bağlamda, ataerkillik ile ilişkili kalıp yargıların anlam çerçevesinin zayıflatılması kültürel düzeyde güç unsuru olarak belirlenmiştir. Filmin 1.22.00-1.23.32 dakikaları arasında süren sahnede Mei’nin annesi içlerindeki pandaların yaşadığı bambu ormanında ağlarken Mei yanına gelir. Annesini ergenlik hali ile bulan Mei, annesinin “Kimseye yetemeyeceğim.” sözleri ile ağlaması üzerine bunun doğru olmadığını söyleyerek onu ayağa kaldırır ve onları bekleyen teyzeleri ve anneannesinin yanına götürür. Yürürlerken annesi gittikçe daha dik duran bir kadın olur. Mei’nin annesinin ergenliği ile bir ortaklık kurması iş birliğine dayalı güce işaret etmektedir. Aynı

zamanda aile içi dinamikler göz önüne alındığında bunun kültürel bir içsel baskılanma olduğu anlaşılmaktadır. İlerleyen süreçte Ming'in tutumundaki değişimler de kültürel güç unsurlarına işaret etmektedir. Filmin bir diğer sahnesinde Mei, içindeki pandayı göndermemeye karar verir ve tapınağa gelen ziyaretçileri panda olarak karşılamaya başlar. Bu esnada arkadaşları gelir ve karaokeye gitmek için tapınaktan ayrılacakları sırada Mei, sadece kulakları ve kuyruğu görünebilecek şekilde kızıl pandayı içeri gönderir. Annesi 1.28.09'uncu dakikada *"Bekle. Bu kılıktaki gitmeyeceksin, değil mi?"* dediğinde Mei *"Benim pandam, benim kararım anne"* diyerek cevap verir. Bu anlatı, kültürel ve yapısal düzeyde güce işaret etmektedir.

Ratatuy filminde şefin Clotte'i Linguini'den sorumlu tutması ile birlikte 40.58'inci dakikada Clotte *"Kiminle karşı karşıya olduğunu çok iyi anlamanı istiyorum. Bu mutfakta kaç kadın görüyorsun? Sadece ben varım. Neden öyle dersin? Çünkü nezih mutfak sektöründe aptal ihtiyar erkeklerin yazdığı kurallara dayanan eski bir hiyerarşi var. Kadınların bu dünyaya girişini imkânsız hâle getiren kurallar. Ama ben hâlâ buradayım. Sence bu nasıl oldu dersin? Çünkü bu mutfaktaki en amansız benim. Buraya kadar gelmek için çok çabaladım..."* der. Bu bağlamda ataerkillik ile ilişkili kalıp yargıların anlam çerçevesinin zayıflatılması kültürel ve yapısal düzey güç unsuru olarak belirlenmiştir.

HİKÂYE ANLATICILIĞINDAN SOSYAL HİZMET UYGULAMASINA DOĞRU

Sosyal hizmet uzmanını hikâye anlatıcısı olarak konumlandırma amacı doğrultusunda "Bir Miyavişim Öyküsü" isimli hikâye kurgulanmıştır. Öykü, isimsiz bir sokak kedisinin anlatımı ile aktarılmaktadır. Böylece sosyal hizmet uygulamaları içerisinde hikâye anlatımında sorulan bir soru ve çocukların kediye isim vermeyi istemeleri ile başlayan bir katılım sürecinin gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Kamusal bir alan olarak sokağın sosyal etkileşimlerin ve ayrımcılıkların gözlemlenebildiği yer olması, kedinin bir sokak kedisi olarak tasvir edilmesindeki itki olmuştur. Bununla birlikte bir hayvanın anlatıcı olarak kurgulanmasının amacı, böylesi bir anlatımın kukla oynatımı gibi başka yaratıcı alanlara da olanak tanınması ve anlatımı zenginleştirme potansiyelidir. Bu bağlamda Anderson (2010)'un hikâye anlatıcılığı tanımında ifade ettiği üzere, anlatımın fiziksel hareketlerle de gerçekleştirilmesi imkânı bulunmaktadır. Sosyal etkileşimlerle örülü hikâyede miyavişim kelimesi miyav ve iletişim kelimelerinin birleştirilmesi ile hibrit yaratıcılığın bir sonucu olarak ortaya atılmış ve etkileşim kelimesi yerine kullanılmıştır. Hikâyenin kültürler arası uygulamalarda da işlevsel olabilmesi düşünülerek evrensel dil olan müzikten yola çıkılmış ve karaktere fa ve la notalarının birleştirilmesi ile oluşturulan bir isim verilmiştir. Öyküde güçlenmenin bir süreç olduğu, çocukların bir anda değişmediğine yönelik ifade ile vurgulanmıştır. Bununla birlikte, hikâyedeki her bir karakterin güçleri olmasına özen gösterilmiştir. Kedinin insanları anlaması ve çocukların oyununa dahil olması, Fala'nın yaratıcılığı, çocukların Fala'nın kurduğu oyundaki verili koşulları yaratıcılıkları ile zenginleştirmeleri ve davranış değişikliği; karakterlerin güçlü yönlerine işaret etmektedir. Hikâyede zorbalığın nasıl ve neden gerçekleştiğinin ayrıntılı bir şekilde ele alınmaması, uygulamalarda sosyal hizmet uzmanının karşılaştığı vaka bağlamında

zenginleştirebileceği bir alan olarak bırakılarak detaylandırılmamıştır. Ayrıca uygulamada bu alan, katılım ilkesi doğrultusunda, bireysel görüşme bağlamında çocuğun veya grup çalışmalarında çocukların hikâyeye kendi deneyimlerini yansıtabileceği sorularla eşlik etmelerinin sağlanması ile zenginleştirilebilir.

Bir Miyavişim Öyküsü

Bu sokağa bayılıyorum. Kabul ediyorum, sokakta yaşam biraz zor. Yemek ve su bulmak öyle kolay değil sonuçta. Soğuk havalarda sıcak bir yer bulabilmek için öyle çok gezeriz ki bu sokakları bizden daha iyi tanıyan yoktur. Sen hiç yolunu kaybetmiş bir sokak kedisi gördün mü mesela? Bir de şu canları sıkıldıkça bizleri kovalayan köpekler olmasa... Tüm bunlara rağmen sokakta hışır hışır yapraklarla oynamayı seviyorum. Bir de insanları izlemeyi... Misafirlik için gelip döne dolaşa park yeri arayan insanları, kaybolup yolu bizim sokağa düşenleri... Ama özellikle oyun oynayan çocukları seviyorum. Oyunlarını izlemek inanılmaz keyifli. Ben kim miyim? Ben de bir sokak kedisiyim. Eğer istersen sen bana bir isim önerebilirsin belki.

Sokakta en sevdiğim yer Fala'nın yaşadığı evin bahçe duvarı. Sıcacık Güneş'in altında şekerleme yapmak için oradan daha iyi yer yok. Kendimi uykunun güzel kollarına bırakacaktım ki çocuklar yine gruplaşarak birbirlerine zorbalık yapmaya başladılar. "Hepiniz çocuksunuz, miyavişim kursanız aynı oyunlardan zevk alabileceğinizi anlayacaksınız." demek istiyorum ama onların dilini konuşmayı henüz öğrenemedim, sadece anlayabiliyorum.

Tüylerimi uzun uzun temizliyordum ki Fala elinde kocaman bir kâğıt, renkli ve çeşit çeşit boylarla dışarı çıktı. Koca kâğıdı sokağın ortasına serdi. Daracık sokak bütün bir kağıtla kaplıydı neredeyse. Bütün bunlar benim olduğu kadar çocukların da dikkatini çekmişti. Bütün çocuklar Fala'nın başına toplanınca, Fala evini güzelleştirmek için bir resim yapmak istediğini ama eğer hep birlikte yaparlarsa daha güzel bir resim ortaya çıkabileceğini söyledi. Böylece bütün çocuklar boyalardan kapıp resim yapmaya başladılar. Ama kâğıt o kadar büyüktü ki istedikleri boyanın kimde olduğunu bulmak ve kimin ne çizdiğini anlayabilmek için kâğıt boyunca gezinip birbirleriyle miyavişim kurmak zorunda kaldılar. Resim yapmayı oyuna çevirip bazen boyaları saklayarak renklerle saklambaç oynadılar. Boyaları saklamama izin vererek beni de oyuna dahil ettiler. Oyun oynamak izlemekten daha keyifliydim. Çocuklar da o kadar eğlenmişlerdi ki o günden sonra Fala'yı zaman zaman onlara yeni oyun kurması için zorlasalar da kendileri için birlikte oynayabilecekleri oyunlar bulmaya başladılar. Bu arada çocukların öyle bir anda değiştiklerini söyleyemem, hâlâ zaman zaman uykularımı bölüyorlar. Bununla birlikte harika yol kat ettiler.

İşte, ben buna miyavişim derim!

SONUÇ VE TARTIŞMA

Hikâye anlatıcılığı ve onun bir biçimi olan çizgi filmlerin güçlenmeye ilişkin sunduğu bağlamlar; çizgi filmlerdeki karakterler, onları izleyen çocuklar ve hikâye anlatıcılığı temelli uygulamalar bağlamında sosyal hizmet uzmanları için değerlendirilmesi gereken bir bakış açısı sunmaktadır.

Filmlerdeki olay akışı güçlenmenin bir süreç olduğunu gösterir niteliktedir. Coco filminde müzisyen olmak isteyen Miguel'in aile kültürü ile birlikte nesilden nesile aktarılan müziğe ilişkin nefret ve önyargıları etkileşimlerle dönüşmekte ve filmin sonunda ataları da dahil olmak üzere tüm ailesi ile birlikte şarkı söyleyerek dans etmektedir. Luca filminde ise karaya çıkmaya korkan Luca'nın karaya çıkabildiği; kara ve deniz canavarı olarak birbirlerini ayıştıran Portorosso'da toplumsal bütünleşmenin gerçekleştiği görülmektedir. Kırmızı filminde güçlenme süreci; Mei'nin kızıl panda olduğu ilk anda korkar ve ağlar bir şekilde yorganın altında saklanmasından içindeki kızıl pandayı kabul etmesine kadar uzanan bir dönüşüme işaret etmektedir. Ratatuy filminde Remy'nin ev ve restoran gibi insanlara ait görülen mekanlara giremiyor olmasından, logosunda fare figürünün yer aldığı bir restoranda şef olmasına kadar uzanan süreç ve değişim; güçlenme sürecine dair örnekleri ortaya koymaktadır. Ters Yüz filminde ise kişilik adaları; Riley'nin sosyal ilişkileri ve kişisel yetenekleri gibi güçlü olduğu bağlamları sunmakta ve güçlenme süreci Riley'nin Minnesota'da etkili sosyal ilişkiler kurması ve adaların çoğalması olarak görünürlük kazanmaktadır. Son olarak Soul filminde ise güçlenme süreci; 22'nin korkularını yenerek dünyaya gelmeyi kabul etmesi ve Joe'nin ise küçük anların bile farkına vararak hayattan keyif alması olarak dikkat çekmektedir. Genel olarak tüm filmlerde özellikle kişisel ve kişilerarası güçlenmenin karşılıklı ve etkileşimsel bir süreç olduğu görülmektedir. Filmlerde ele alınan bu olay akışı içerisinde Erbay (2019)'ın ifade ettiği üzere bir süreç içerisinde değerlendirilen güçlenmenin her çevrede var olan bir eyleme alanı olduğu açıkça görülmektedir.

Bu noktada sosyal çevre, güçlendirme yaklaşımı içerisinde önemli bir bağlam olarak dikkat çekmektedir. Bireyin özellikle psiko-sosyal gelişimi için sosyal çevre güçlü bir değişkendir. Destekleyici bir çevrede yetişen birey kendisine ve sosyal çevresine ilişkin güçlü bir farkındalık oluşturabilir. Nitekim Boehm ve Staples (2002) de sosyal çevre ve birey arasındaki etkileşimin güçlenme bağlamında son derece önemli olduğunu belirtmiştir. Ters Yüz filminde Riley'in ailesi ile geliştirdiği güçlü bağların, olumsuz duygular ve deneyimlerle baş edebilmesini sağlamada etkili olduğu görülmektedir. Ailelerin önemli değişim mekanizmaları olduğunu belirten Graves ve Shelton (2007), yaptıkları çalışmada ailelerin güçlendirilmesinin çocukların işlevselliklerini olumlu etkilediğini ve çocukların davranışlarının değişmesine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Literatürde filmleri güçlendirme yaklaşımı ile ele alan çalışmalarda ise aile sistemine dair temaların varlığı, güçlendirme ve aile sistemine dair önemli bir bakış sunmaktadır (Karasu, 2023; Abay Alyüz, 2022). Çalışmanın analizi sonucunda sosyal ilişkiler temasının bir alt teması olarak belirlenen aile sistemi teması, bu bağlamda dikkat çekmektedir.

Güçlenme bağlamında bir diğer önemli unsur duygusal regülasyondur. Bireyler duygularını ifade etmeyi, yansıtmayı ve olumsuz duygularla baş edebilmeyi ilk olarak ailede öğrenirler. Bireylerin özellikle zorlu yaşam koşulları karşısında verdikleri duygusal tepkiler ve olumsuz duygularla nasıl baş edebildiği güçlenme ile ilişkili konular arasında yer almaktadır. Literatürde duygusal regülasyon stratejileri, öz destekte bulunabilme, içsel motivasyonla kendine rehberlik edebilme, olumlu iç konuşmalardan yararlanma, nefes egzersizleri yapma, bedeni hareketlendirme, duyguları fark etme

ve ifade etme olarak ele alınmaktadır (Berking ve Whitley, 2014; Gençoğlu ve Yılmaz, 2013; Menezes ve Bizarro, 2015; Rizvi ve Steffel, 2014). Bu stratejilere dair sahneler duygular teması altında ele alınmıştır. Bu noktada duygu regülasyonunun ve duyguların ifade edilmesinin önemini içeren sahnelerin çocuklar için güçlenme kaynağı olabileceği düşünülmektedir.

Karakterlerin duygularını yansıtan mimikler, ele alınması gereken bir diğer bağlamı sunmaktadır. Güçlenme hikâyeleri anlatan çizgi filmlerde karakterlerin gelişimi ve mimikleri hikâyenin etki gücünü arttıran unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, işlenen temaların ve aktarılan güçlenme süreçlerinin yanı sıra güçlü mimiklerin varlığı, izleyici kitlesini oluşturan çocukların güçlenme sürecini destekleyebilecek bir başka bağlam olarak dikkat çekmektedir. Çizgi filmleri yabancı dil öğrenme bağlamıyla ele alan Köprülü (2016)'nın ve Tanrıku ve Sömek (2020)'in mimiklere ilişkin vurguları bu bağlamı destekler niteliktedir.

Güçlenme süreci kişisel, sosyal ve toplumsal süreçlerin etkileşimi ile ilgilidir. Çalışmada analiz edilen neredeyse tüm filmlerde vurgulanan “öz yeterlik ve yaşam üzerindeki kontrol duygusunun” sosyal çevre unsurlarıyla etkileşim içerisinde olduğu görülmektedir. Bu çerçevede sosyal destek ağı, sosyal beceriler ve gerektiğinde ortak amaçlar çerçevesinde bir araya gelebilme güçlenme sürecinin hem nedenleri hem de sonuçları arasında düşünülebilir. Kök (2024), güçlendirmenin içerimini “beceri geliştirme ve uygulama, kaynak geliştirme ve yönetme hakkında bilgi edinme, başkalarıyla ortak bir amaç doğrultusunda çalışma, kişinin sosyal destek ağını genişletme, liderlik becerilerini geliştirme fırsatları” olarak değerlendirmektedir. Bu içerimden yola çıkılarak kaynaklara dair vurgunun sosyal hiyerarşi temasıyla; beceriler ve liderliğe ilişkin vurgunun beceriler ve tutumlar temasıyla; ortak amaç doğrultusunda çalışmanın takım çalışması temasıyla; sosyal destek ağının sosyal ilişkiler temasıyla ilişkilendiği görülmektedir.

Çalışma kapsamında izlenen çizgi filmlerde kişisel ve kişilerarası güç unsurlarına daha fazla yer verildiği görülmektedir. Bunun bir nedeni, çizgi filmlerin en büyük hedef kitlesinin çocuklar olması olabileceği gibi; başka bir nedeni dünyada hâkim olan neoliberalizmin kişisel gelişim ve kişisel güçlere yaptığı vurgu da olabilir. Nitekim Watss ve Hodgson (2021) neoliberalizmin, bireylerin kişinin özneliği ve kendiliğine ilişkin düşünceleri doğrultusunda kendisi ve dünyayla kurduğu etkileşimlere odaklanmasını önceliğini belirtmiştir.

Yapılan bu çalışmada, belirlenen çizgi filmlerdeki güçlenme unsurlarına vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda çizgi filmlerdeki gibi güçlü hikâye anlatımlarının güçlenme sürecine işaret etmesi nedeniyle sosyal hizmet uzmanlarının eylem alanlarına girebilecek araçlar olduğu düşünülmektedir.

Çeşitli bağlamlarda etkileşimlerin yaratılması için hikâyelerden de yararlanılan günümüzde, sosyal hizmet uzmanlarının da çalışmalarında böylesi bir araçtan yararlanması, “beceriler” noktasında önemli görülmektedir. Bu bağlamda Geron, Andrew ve Khun (2005), 21. yüzyıla doğru ilerlerken yaşanan demografik değişimler, piyasa değişimleri, mesleki rekabetler, yeni teknoloji, hizmet ve kaynakların ortaya çıkışı gibi nedenlerle günümüz dünyasında ayakta kalabilmek için sosyal hizmet uzmanlarının yeni beceriler öğrenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Analiz edilen çizgi filmlerde

olduğu gibi etkileşimlerle gelen güçlendirici değişimleri içeren hikâyelerin farklı biçimlerle uygulamalara dahil edilmesi, müdahalelerin zenginleştirilebilmesi için oldukça kıymetlidir.

Hikâye anlatıcılığının sosyal hizmet perspektifi ile ele alındığı bu çalışmada; özellikle çocukların güçlenme süreçlerine katkı sağlayabilecek bir araç olan filmlere odaklanılmıştır. Hikâye anlatıcılığı ve sosyal hizmet arasında ilişki kurulmasını sağlayan literatür ve uygulamanın; müracaatçı gruplarının gereksinimleri, sahip oldukları güçleri, güçsüzlükleri ve potansiyelleri doğrultusunda nasıl zenginleştirilebileceği daha sonra yapılacak çalışmalar için önemli bir soru olarak düşünülebilir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışma, araştırma etiğine uygun olarak yürütülmüştür.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Abay Alyüz, S. B. (2022). Sosyal Hizmet Perspektifiyle Yaşlıların Yaşam Alanlarında Arkadaşlık Ağları: Güle Güle Filmi Örneği. *Turkish Studies – Religion*, 17(1), 1-19. (Erişim:<https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.57717>)
- Akgül Gök, F. (2018). Şizofreni Tanısı Olan Bireylerin Ebeveynlerinin Yaşantılarının Güçlendirme Yaklaşımı Çerçevesinde İncelenmesi. (Yayınlanmış Doktora Tezi.) Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akgül, M. ve Hekimoğlu Toprak, H. (2021). Yakınsama Kültürü ve Transmedya Hikâye Anlatıcılığı Üzerine Bir Çalışma: Eltilerin Savaşı Filmi. *Aksaray İletişim Dergisi*, 3(1), 43-61.
- Anderson, K. E. (2010). Storytelling. J. H. Birx (Ed.). *21st Century Anthropology: A Reference Handbook* içinde (syf 277–286). Thousand Oaks: Sage. (Erişim: <https://scholarship.libraries.rutgers.edu/esploro/outputs/bookChapter/991031549936204646>)
- Berking, M. ve Whitley, B. (2014). The Adaptive Coping with Emotions Model (ACE Model). *Affect Regulation Training* içinde (syf 19-29). New York: Springer.
- Boehm, A. ve Staples, L.H. (2002). The functions of the social worker in empowering: The voices of consumers and professionals. *Social Work*, 47(4), 449-460.
- Buyan, B. (2007). Küreselleşme ve Sinema. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 214 – 226. (Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/bujss/issue/3858/51578>)
- Cankurtaran, Ö., Akoğlu, G. ve Sakarya, H. (2020). Güçlenmeyi Güç, Güçsüzlük, Baskı ve Güç İlişkileri Temelinde Anlamak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1913-1939. (Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsh/article/782159>)

- Cansız Kösesoy, B. (2002). İntiharın Karşısındaki Güçler: Tarih, Aidiyet ve Maneviyat. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırma Dergisi*, 6(2), 82-95.
- Chan, C. ve Sage, M. (2019). A Narrative Review of Digital Storytelling for Social Work Practice. *Journal of Social Work Practice*, 35(7), 63-77.
- Cengiz, Ö., İlçi Küsmüş, G. ve Ramazan, O. (2020). TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerin Gelişim Alanlarına Göre Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 271-287.
- Çokluk, N. ve Ökmen, Y. E. (2020). Sözlü Kültürden Dijital Kültüre Hikâye Anlatımı: Youtuberlar Üzerine Kültürel Bir Çözümleme. *Selçuk İletişim Dergisi*, 13(3), 1114-1148.
- Creswell, J. W. (2023). Geçerlik ve Değerlendirme Standartları. Demir, S.B. ve Bütün, M. (Çev. Ed.) *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni içinde* (syf 245 - 266). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Darga, H., Zayimoğlu Öztürk, F. ve Öztürk, T. (2021). Çizgi Filmlerin Çocukların Dil ve Sosyal Gelişim Alanlarına Etkisine Yönelik Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, 5(1), 59-77. (Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/iperj/issue/61098/878666>)
- Dennis, M. K., ve Minor, M. (2019). Healing Through Storytelling: Indigenising Social Work with Stories. *The British Journal of Social Work*, 49(6), 1472-1490.
- Dodd, P. ve Gutierrez, L. (1990). Preparing Students for the Future: A Power Perspective on Community Practice. *Administration in Social Work*, 14(2), 63-78.
- Dominelli, L. (2021). Baskı Karşıtı Sosyal Çalışma Teori ve Pratik. (1. Türkçe Baskısı). (Çev. Ed. Cankurtaran Ö.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Duyan, V. (2012). Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Freeman, M. (2017). A World of Disney. In M. Boni (Ed.). *World Building Transmedia, Fans, Industries* (syf. 93-108). Amsterdam: Amsterdam University Press. (Erişim: <https://library.oopen.org/handle/20.500.12657/25975>)
- Elveren Arı, B. ve Gürses Köse, İ. (2021). Metinlerarasılıktan Transmedya Hikaye Anlatıcılığına: Harry Potter. *Erciyes İletişim Dergisi*, (2), 1-25.
- Erbay, E. (2019). Güç ve Güçlendirme Kavramları Bağlamında Sosyal Hizmet Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(2), 41 – 64.
- Gençoğlu, C., ve Yılmaz, M. (2013). Duygusal Farkındalık Eğitim Programının Duygu Kontrol Düzeyine Etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(5), 961-980.
- Geron, S. M., Andrews, C. ve Kuhn, K. (2005). Infusing Aging Skills Into the Social Work Practice Community: A New Look at Strategies for Continuing Professional Education. *Families in Society*, 86(3), 431- 440.
- Gladding, S. T. (2015). Aile Terapisi – Tarihi, Kuram ve Uygulamaları (3. Türkçe Baskısı). (Çev. Ed. Keklik İ. ve Yıldırım İ.). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.

- Graves, K. N. ve Shelton, T. L. (2007). Family Empowerment as a Mediator between Family-Centered Systems of Care and Changes in Child Functioning: Identifying an Important Mechanism of Change. *Journal of Child and Family Studies*, 16(4), 556-566.
- Goldingay, S., Epstein, S. ve Taylor, D. (2018). Simulating Social Work Practice Online with Digital Storytelling: Challenges and Opportunities, *Social Work Education*, 37(6), 790-803.
- Gökçen, N. K. (2020). Yayın İllustrasyonlarında Görsel Hikaye Anlatımı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gutierrez, L.M. (1994). Beyond Coping: An Empowerment Perspective on Stressful Life Events. *Journal of Sociology and Social Welfare*, 21, 201-219.
- Işık, A. ve Turan, F. (2015). Normal Gelişim Gösteren ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Duygu Düzenleme. *Hacettepe University Faculty of Health Science Journal*, 1(2), 709 – 716.
- İspir, N. ve Bilginer Kucur, A. (2021). Yakınsama Kültürü, Transmedya Hikâye Anlatıcılığı: Angry Birds Kurgusal Evreni. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 37-54.
- Kabataş, B. ve Duyan, V. (2021). Doğrudan Sosyal Hizmet Uygulamalarında Hikâye ve Masallar. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(2), 146-170.
- Kararımak, Ö. ve Güloğlu, B. (2012). Metafor: Danışan ve Psikolojik Danışman Arasındaki Köprü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(37), 122-135.
- Karasu, B. (2023). Türk Sinemasında Çalışan Kadın İmajının Güçlendirme Yaklaşımı Çerçevesinde İncelenmesi: “Gelin” Filmi Örneği. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 11(3), 178-202.
- Kırılıoğlu, M. (2019). Güçler Temelli Yaklaşım ve Güçlendirme: Kolektif Kimlik, Bilgi-Beceri, Benlik Kavramı, Eleştirel Farkındalık, Harekete Geçme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 2248-2277.
- Kök, H. (2024). Yaşlı İhmal ve İstismarına Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Güçlendirme Yaklaşımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(2), 815-832.
- Köprülü, S. G. (2016). Erken Yaşta Yabancı Dil Öğreniminde Çizgi Filmlerin Yeri. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 4(1), 88-98.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik Analiz Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Menezes, C. B., ve Bizarro, L. (2015). Effects of Focused Meditation on Difficulties in Emotion Regulation and Trait Anxiety. *Psychology & Neuroscience*, 8(3), 350-365.
- Muratoğlu Pehlivan, B. (2019). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Türk Çizgi Filmlerinde Anne ve Baba Temsili Üzerine Bir Çalışma. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 1(2), 15-27.
- Prasetyo, Y. E. (2017). From Storytelling to Social Change: The Power of Story in the Community Building. *SSRN Electronic Journal*, 1–11.
- Rizvi, L., ve Steffel, L. M. (2014). A Pilot Study of 2 Brief Forms of Dialectical Behavior Therapy Skills Training for Emotion Dysregulation in College Students. *Journal of American College Health*,

- 62(6), 434-439.
- Robin, B. R. ve McNeil, S. G. (2019). Digital Storytelling. *The International Encyclopedia of Media Literacy*, 1-8.
- Savcı, B. (2015). Yeni Medyada Hikâye Anlatıcılığına Doğru: Kişisel Blog Anlatılarında Vladimir Propp'un Biçimsel Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solomon, B. B. (1987). Empowerment: Social work in Oppressed Communities. *Journal of Social Work Practice*, 2(4), 79-91.
- Tanrikulu, L. ve Sömek, Z. (2020). Erken Yaşta Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde Çizgi Filmin Yeri. *International Journal of Language Academy*, 8(4), 187-200.
- Taş Alicenap, Ç. (2019). Animasyon Film Yapımında Teknik ve İçerik. *Sinema ve Televizyonda Yeni Yaklaşımlar (syf 73 – 84)* içinde. Konya: Atlas Akademi.
- Tavukçu, C. ve Keleşoğlu, F. (2022). Güçlendirme Yaklaşımı Bağlamında Bir Vaka Çözümlemesi. Günay, G. ve Karacagil, Z. (Ed.) *4th International Congress on Multidisciplinary Social Sciences* içinde (syf 332 – 346). Ankara: Bidge Yayınları.
- Teater, B. (2015). Güçlendirme ve Dilin Kullanımı. Karatay, A. (Çev. Ed.). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri Uygulama için Bir Giriş* içinde (syf 67 – 83). Ankara: Nika Yayınevi.
- Temizkan, M. ve Sallabaş, M. E. (2009). Öğretmen Adaylarının Okuma ve Yazmaya Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 155-176.
- Thompson, N. (2016a). Güçlendirme. Cankurtaran, Ö. (Çev. Ed.). *Güç ve Güçlendirme içinde (syf 67-83)*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Thompson, N. (2016b). Güç. Cankurtaran, Ö. (Çev. Ed.). *Güç ve Güçlendirme içinde (syf 35-36)*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Tokgöz Şahoğlu, C. ve Polat, B. (2018). Transmedya, Kolektif Anlatı ve Kent: Pokémon Go Örneği. *Yeni Düşünceler*, 9, 114-129.
- Üstündağ, A. ve Şenol, F. B. (2021). Çizgi Filmlerde Yer Alan Şiddet ve Korku Öğelerinin İncelenmesi: TRT Çocuk Kanalı Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 12(1), 173-138.
- Watss, L. ve Hodgson, D. (2021). Sosyal Hizmet için Sosyal Adalet Teori ve Uygulama. (R. Babahanoğlu, N. Gencer ve A. Tekgöz Obuz, Çev. Ed.). Ankara: Nika Yayınevi.
- Zengin, F. (2021). Yakınsama Çağında Hikâye Anlatmak: Transmedya Hikâyeciliği Kavramı Üzerinden "Leyla ile Mecnun" Dizisinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 44, 169-190.